

# РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо збільшення частки екологічно орієнтованих проектів у бюджетах участі

## ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ



В Україні вперше бюджет участі було впроваджено в 2015 році в трьох містах: Чернігові, Черкасах та Полтаві.

У Чернігові бюджет участі на старті становив 4,8 млн грн (1% від доходу бюджету міста). Суму поділили 50/50 між великими проектами (до 1,2 млн грн на проект) та малими (до 360 тис. грн на один проект).

В Черкасах бюджет участі закріплено в цільовій програмі на 2017-2019 роки, в рамках якої щороку планується виділяти по 5 млн грн. При цьому кошторис одного проекту не має перевищувати 1 млн грн. З-поміж 54 проектів було обрано шість.

У Полтаві було прийнято міську цільову програму «Партиципаторне бюджетування (бюджет участі) у м. Полтаві на 2016-2020 роки». З міського бюджету щорічно виділяється 1%: з них на малі проекти (до 300 тис. грн) 60% і на великі (від 300 тис. до 1 млн грн) – 40%.

Зараз партиципаторний бюджет активно впроваджується в більш ніж 45 містах, 23 з яких – обласні центри.

У більшості випадків міста приймають положення, які встановлюють процедури бюджету участі. Фінансування для бюджету участі розподіляється щороку з бюджету міста. Але є випадки, коли реалізація бюджету участі регулюється цільовою строковою програмою (Дніпро, Харків, Полтава, Северодонецьк, Черкаси). В таких містах є певний ризик, що строк дії програми після її завершення не буде подовжено і, відповідно, не буде забезпечено подальшу реалізацію бюджету участі.

Мінімальна сума бюджету участі становить не менш ніж 1% від доходів бюджету міста в поточному році. У більшості міст є поділ проектів на великі та малі. При цьому на один малий проект виділяється в середньому 200-250 тис. грн, а на великі – від 250 тис. грн до 1 млн грн. Співвідношення фінансування проектів в рамках одного бюджету становить 60% на малі та 40% - на великі поректи.

Доволі цікаву практику впровадили в Одесі та Харкові, де авторами проектів можуть виступати громадські організації та суб'єкти господарювання. Причому в Харкові для громадських організацій встановили квоту у 40%.

Є певні особливості реалізації бюджету участі в містах України. Так у Дніпрі в положенні про «Бюджет участі» чітко визначені сфери, в рамках яких можливо подавати проекти: безпека та громадський порядок, благоустрій та інфраструктура, енергозбереження, культура та туризм, комунальне господарство, навколишнє середовище, освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, спорт та телекомунікації, зв'язок та інформаційні технології. В Івано-Франківську на початку календарного року є обов'язковим проведення публічних дискусій про пріоритети розвитку міста та визначення проблем - тематики проектів. Лише у двох обласних центрах міська влада звернула увагу на права соціально незахищених верств населення. У Миколаєві мешканці міста, які внаслідок фізичних особливостей не мають можливості самостійно заповнити бланк для голосування або особисто проголосувати в пунктах для голосування, мають право скористатись допомогою своїх рідних, близьких та інших осіб, доручивши їм подати заповнений бланк для голосування. В Северодонецьку право на участь у голосуванні та подачу проектів мають вимушено переміщені особи.

### **Івано-Франківськ**

В Івано-Франківську проекти подавали дуже різні, проте перевага все ж залишається на стороні благоустрою та ремонтів як у житловому фонді, так і у

освітніх закладах. Також реалізується кілька проектів з впровадження енергоефективних заходів.

Прикладом проектів з благоустрою є проект «Благоустрій зеленої зони в Опришівцях», на який було виділено 49 тис. грн. Раніше на розі вулиць Блавацького-Челюскінців в мікрорайоні Опришівці був занедбаний чагарник з купами сміття. Тепер тут зелена зона з місцем для відпочинку малечі. Оскільки сума була обмеженою, розпочали з нагальних проблем. Перш за все почистили потічок, поглибили його та укріпили береги. Другим питанням стало облаштування доріжки. Надалі вирішили облаштувати для дітей незвичний ігровий елемент – автобус. Реалізація проекту дала можливість побачити мешканцям мікрорайону, що все у їхніх руках. У подальших планах – облаштування повноцінного дитячого простору.



Інший проект – це «Створення набережної відпочинку на Майзлях». Берег річки Бистриця Надвірнянська зі сторони мікрорайонів «Майзлі» та «Брати», протяжністю більше кілометра, – популярне місце відпочинку серед франківчан. У літній період велика кількість людей займається тут спортом, засмагає поблизу водойми та гуляє з дітьми. Проте, інфраструктура не дозволяла використовувати весь потенціал цієї частини міста. В рамках проекту, підтриманого більшістю голосів, передбачено облаштування футбольного та волейбольного полів, дитячого майданчика, алеї відпочинку, сучасного пляжу та купальної зони.

У 2019 р. в бюджеті участі Івано-Франківська, за словами міського голови Руслана Марцінків, мають відбутися зміни, пов'язані з поділом на категорії та виділенням окремо екологічної складової – Зеленого бюджету (<http://bu.mvk.if.ua/news/36902>). Цей бюджет, зокрема, передбачатиме проекти, які мають на меті озеленення міста.

## **Полтава**

У 2016 році в бюджеті участі Полтави взяли участь 3633 мешканці міста. Було обрано 19 великих проектів і 34 малих. Полтавці обрали ті проекти, які на їхню думку, є найкращими для міста.

Це, зокрема, соціально-профілактичний проект «У здоровому тілі – здоровий дух!», на реалізацію якого з міського бюджету було виділено 96,6 тис. грн. У рамках проекту було проведено 12 вуличних акцій на внутрішньо-дворових майданчиках мікрорайонів міста та встановлено спортивні турніки й перекладини. Розкривали головну ідею назви проекту «У здоровому тілі – здоровий дух!» виступи кращих спортивних і творчих колективів міста, а проведені спортсменами майстер-класи активно залучали молодь до здорового способу життя. Для найменших учасників заходу представники КЗ «Спорт для всіх» провели веселі старти. Спортивно-масові заходи стимулюють молодь займатися спортом і вести здоровий

спосіб життя. Після таких заходів діти менше сидітимуть за комп'ютерами і більше часу проводитимуть на подвір'ї, займаючись спортом, спілкуючись між собою.



В рамках проекту-переможця програми «Бюджет участі» 2016 р. «Полтава велосипедна» в місті з'явилися 33 велопаркувальні стійки та вулична станція технічного самообслуговування велосипедів. Парковки вже встановлені біля адміністративних будівель, закладів лікування, освіти, музеїв, бібліотек.

Ще один проект – облаштування міського пляжу біля вулиці Зелений острів. Заплановано, що тут прокладуть доріжки, встановлять кабінки для переодягання. Втім, найголовніше, пляж буде інклюзивним. Без зайвих клопотів люди з інвалідністю зможуть на візках заїхати у воду завдяки пандусам. Це великий проект, який вимагає врахування усіх деталей і, відповідно, від цього збільшується його загальна вартість: з 500 тис. до 1 млн грн.

Загалом, найбільша кількість проектів у Полтаві стосується благоустрою територій, будівництва та реконструкції дитячих і спортивних майданчиків, зон сімейного відпочинку, скверів і парків. Також є ідеї, які стосуються проведення фестивалів, конкурсів, соціальних акцій, навчання, впровадження новітніх технологій в сферу медичних послуг, вирішення соціально значущих питань.

Містяни охоче долучаються до бюджету участі і щороку кількість креативних і цікавих ідей зростає. Саме через це було збільшено фінансування великих і малих проектів з 1 млн до 1 млн 400 тис. грн та з 300 тис. до 500 тис. грн відповідно. Внесено пропозицію щодо збільшення загального фонду фінансування з 5 до 11 млн грн на реалізацію проектів-переможців у 2019 році.

## **Вінниця**

У 2016 р. в рамках конкурсу «Бюджет громадських ініціатив м. Вінниці» були визначені проекти, реалізація яких фінансувалася з міського бюджету. Це 6 великих проектів на суму 5 307 650 грн (які подолали бар'єр більше 300 голосів) і 6 малих проектів на суму 730 955 грн (більше 200 голосів).

У 2017 р. було визначено проекти-переможці: 6 великих проектів на суму 4 874 510 грн (які подолали межу понад 1000 голосів) і 6 малих проектів на суму 1 116 500 грн (понад 300 голосів). У 2018 р. було підтримано 6 великих проектів на суму 5 292 321 грн і 7 малих проектів на суму 1 321 550 грн.

Найбільша кількість проектів у Вінниці стосується облаштування зон відпочинку, реконструкції спортивних майданчиків, благоустрою скверів і парків, підтримки шкіл (покращення харчування, облаштування шкільного подвір'я, встановлення системи відеонагляду тощо), створення умов для розвитку дітей з особливими потребами.

Наприклад, проект, спрямований на капітальний ремонт зони відпочинку біля озера в мікрорайоні "Тяжилів", був підтриманий 833 мешканцями міста. Його вартість – 1 млн грн. В рамках проекту створено комфортну зону відпочинку для родини на березі Тяжилівського озера. Зокрема, влаштовано дитячий майданчик, гімнастичний комплекс, декоративну огорожу і відпочинкову зону з альтанками та лавочками.



### **Запоріжжя**

Проекти громадського бюджету у Запоріжжі спрямовані переважно на будівництво спортивних майданчиків і благоустрій зон відпочинку та шкільних територій. Разом з тим, у 2017 р. були підтримані проекти, пов'язані з впровадженням енергоефективних заходів.

Проект «Сфера. Захист громадян від росту комунальних тарифів на опалення. Комплекс технічних заходів для багатоквартирного будинку» було спрямовано на виконання найбільш ефективних заходів з термомодернізації багатоквартирного будинку, в т.ч. встановлення регулятора теплового потоку за погодними умовами. На реалізацію цього проекту було затверджено фінансування в сумі 296 тис. грн. Результатом комплексу робіт із заміни 18 вікон на сходових клітинах на енергоефективні та встановлення системи регулювання теплового потоку системи опалення за погодними умовами на тепловому вводі в будинок в 5-ти поверховому багатоквартирному будинку за результатами листопада 2017 р. зафіксовано зменшення споживання тепла системою центрального опалення будівлі на 27% порівняно з середнім рівнем споживання аналогічних сусідніх будівель. Температура в будинку цілодобово підтримується на рівні 24°C. При зміні середньодобової температури на 1°C зафіксовано ріст економії тепла на 4-5%. Ці заходи зменшать споживання теплової енергії та відповідні витрати на сплату за послуги централізованого опалення на 56%.

Мета пілотного проекту «Енергія сонця на благо людей» - встановлення сонячних батарей, енергозберігаючих світильників, обладнання, що регулюється. На реалізацію цього проекту було витрачено 106,963 тис. грн. Було проведено комплекс робіт із заміни світильників на сходових клітинах на енергоефективні світлодіодні світильники і використання сонячної енергії сонячних панелей для освітлення в 9-ти поверховому багатоквартирному будинку. В результаті реалізації проекту в будинку є постійне дешеве освітлення місць загального користування. Проект може бути моделлю для всіх мешканців міста.

### **Житомир**

У 2016 р. за бюджет участі на наступний рік проголосували 4124 житомирян. На реалізацію проектів було спрямовано трохи більше 8 млн грн.

Шостим у списку з 11 проектів-переможців став проект «Житомир – не смітник!», який набрав 719 голосів. Його вартість склала 969 тис. грн. Проектна пропозиція була підготовлена громадською організацією "Агенція регіонального розвитку "Молодь України". Оскільки Україна взяла на себе зобов'язання, починаючи з 1 січня 2018 р., запроваджувати роздільне сміттєзбирання, громадська організація спрямувала свій проект на запровадження сортування відходів в усіх житлових мікрорайонах Житомира. Підтримавши проект, житомиряни повністю підтримали ідею запровадження роздільного збирання сміття. В рамках проекту було закуплено 190 спеціальних сміттевих баків для роздільного збору сміття і розставлено в різних куточках міста. Це перший крок, який дає можливість сформувати у містян культуру поводження з відходами та зробити місто чистим і охайним.



## Аналіз реалізації проектів категорії «довкілля» в рамках громадського бюджету

№	Місто	Рік реалізації	Кількість проектів	Загальна вартість, грн.	Проекти категорії «довкілля»	Інтернет-ресурс
1.	Бердичів					<a href="http://gromada.berdychiv.com.ua">http://gromada.berdychiv.com.ua</a>
		2017	6	600 000	0	
2.	<b>Бердянськ (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="https://berdiansk.pb.org.ua">https://berdiansk.pb.org.ua</a>
		2017	9	1 497447	1	<a href="https://berdiansk.pb.org.ua/statistics">https://berdiansk.pb.org.ua/statistics</a>
3.	Біла Церква					<a href="https://bc-rada.gov.ua/node/6987">https://bc-rada.gov.ua/node/6987</a>
		2018	12	5 341249	0	
4.	Боярка					<a href="https://gb.mistoboyarka.gov.ua/about">https://gb.mistoboyarka.gov.ua/about</a>
		2017	5	640 699	0	<a href="https://gb.mistoboyarka.gov.ua/statistics/35">https://gb.mistoboyarka.gov.ua/statistics/35</a>
		2018	2	728 500	0	<a href="https://gb.mistoboyarka.gov.ua/statistics">https://gb.mistoboyarka.gov.ua/statistics</a>
5.	<b>Вінниця (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="http://gromada.vmr.gov.ua">http://gromada.vmr.gov.ua</a>
		2016	12	6 038605	0	<a href="http://gromada.vmr.gov.ua/Lists/ProjectsRealization/ShowContent.aspx?ID=13">http://gromada.vmr.gov.ua/Lists/ProjectsRealization/ShowContent.aspx?ID=13</a>
		2017	12	5 991010	0	<a href="http://gromada.vmr.gov.ua/Lists/ProjectsRealization/ShowContent.aspx?ID=14">http://gromada.vmr.gov.ua/Lists/ProjectsRealization/ShowContent.aspx?ID=14</a>
		2018	13	до 7000000	0	<a href="http://gromada.vmr.gov.ua/Lists/News/ShowNews.aspx?ID=42">http://gromada.vmr.gov.ua/Lists/News/ShowNews.aspx?ID=42</a>
6.	Вишгород					<a href="https://rozumnemisto.org/vyshhorod/public-budget/statistic">https://rozumnemisto.org/vyshhorod/public-budget/statistic</a>
		2018	5	670 906	0	<a href="https://rozumnemisto.org/vyshhorod/public-budget/projects">https://rozumnemisto.org/vyshhorod/public-budget/projects</a>
7.	Володимир-Волинський					<a href="https://volodymyr.pb.org.ua">https://volodymyr.pb.org.ua</a>
		2018	6	979 597	0	<a href="https://volodymyr.pb.org.ua/statistics">https://volodymyr.pb.org.ua/statistics</a>
8.	<b>Горішні Плавні (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="https://qplavni.pb.org.ua/about">https://qplavni.pb.org.ua/about</a>
		2017	3	530 126	0	<a href="https://qplavni.pb.org.ua/projects/winners">https://qplavni.pb.org.ua/projects/winners</a>
9.	Гостомель					<a href="http://gostomel-rada.gov.ua/gromadskij-byudzhet">http://gostomel-rada.gov.ua/gromadskij-byudzhet</a>
		2018	Об'явлено конкурс	500 000		
10.	Дніпро					
		2017 (1 етап)	64	15458584	1	<a href="https://dnipro.pb.org.ua/statistics/28">https://dnipro.pb.org.ua/statistics/28</a>
		2017 (другий етап)	52	15248166	0	<a href="https://dnipro.pb.org.ua/statistics/50">https://dnipro.pb.org.ua/statistics/50</a>
11.	<b>Долина (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="http://rada.dolyna.info/doc/rishennya-sesiji/pro-prohramu-hromadskij-byudzhet-mista-dolyny-na-2018-rik">http://rada.dolyna.info/doc/rishennya-sesiji/pro-prohramu-hromadskij-byudzhet-mista-dolyny-na-2018-rik</a>
		2018	5	500 000	0	<a href="http://dolyna-budget.e-dem.in.ua/#/">http://dolyna-budget.e-dem.in.ua/#/</a>
12.	<b>Енергодар (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="http://www.en.gov.ua/novini/energodarvivcatimedosvidfunkcionuvannabudzetupolsi">http://www.en.gov.ua/novini/energodarvivcatimedosvidfunkcionuvannabudzetupolsi</a>
		2017	0			<a href="http://www.en.gov.ua/novini/proektpolozennaprogromadskijbudzetivinesutnarozgladdeputativmiskoieradi">http://www.en.gov.ua/novini/proektpolozennaprogromadskijbudzetivinesutnarozgladdeputativmiskoieradi</a>
13.	Житомир					<a href="http://gromada.zt-rada.gov.ua">http://gromada.zt-rada.gov.ua</a>
		2016	11	8 318888	0	<a href="https://pb.zt-rada.gov.ua/statistics/32">https://pb.zt-rada.gov.ua/statistics/32</a>
		2017	13	11829106	0	<a href="https://pb.zt-rada.gov.ua/statistics/38">https://pb.zt-rada.gov.ua/statistics/38</a>
14.	<b>Жмеринка (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="https://zhmr.pb.org.ua/statistics/46">https://zhmr.pb.org.ua/statistics/46</a>
		2017	13	907 757	0	<a href="https://zhmr.pb.org.ua/statistics/46">https://zhmr.pb.org.ua/statistics/46</a>
15.	<b>Запоріжжя (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="http://zp.gov.ua/uk/page/gromadskij-byudzhet-2017">http://zp.gov.ua/uk/page/gromadskij-byudzhet-2017</a>
		2016	21	4682663	1	<a href="http://zp.gov.ua/uk/page/gromadskij-byudzhet-2016">http://zp.gov.ua/uk/page/gromadskij-byudzhet-2016</a>
		2017	72	9968629	0	

16.	<b>Івано-Франківськ (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="http://bu.mvk.if.ua/rish">http://bu.mvk.if.ua/rish</a>
	2016	12	500 000	0		<a href="http://bu.mvk.if.ua/news/2374">http://bu.mvk.if.ua/news/2374</a>
	2017	33	1500000	0		<a href="http://bu.mvk.if.ua/news/10517">http://bu.mvk.if.ua/news/10517</a>
	2018		2500000			
17.	<b>Ірпінь</b>					<a href="http://initiativ.e-dem.in.ua">http://initiativ.e-dem.in.ua</a>
	2017	13	1000000	0		<a href="https://bucha.com.ua/index.php?newsid=1151074861">https://bucha.com.ua/index.php?newsid=1151074861</a>
	2018	19	1485809	1		<a href="http://initiativ.e-dem.in.ua">http://initiativ.e-dem.in.ua</a>
18.	<b>Козятин</b>					<a href="http://komr.gov.ua/byudzheth-gromadskih-iniciativ">http://komr.gov.ua/byudzheth-gromadskih-iniciativ</a>
	2016	0				
19.	<b>Калуш</b>					<a href="https://gp.kalushcity.if.ua/statistics">https://gp.kalushcity.if.ua/statistics</a>
	2018	6	1600313	0		<a href="https://kalush.pb.org.ua/statistics">https://kalush.pb.org.ua/statistics</a>
20.	<b>Канів</b>					<a href="http://kanivrada.gov.ua/pages.php?s=28">http://kanivrada.gov.ua/pages.php?s=28</a>
	2017	0	0			<a href="https://kaniv.pb.org.ua/statistics/41">https://kaniv.pb.org.ua/statistics/41</a>
	2018	5	415 000	0		<a href="https://kaniv.pb.org.ua/statistics/61">https://kaniv.pb.org.ua/statistics/61</a>
21.	<b>Каховка</b>					<a href="https://kakhovka.pb.org.ua/projects">https://kakhovka.pb.org.ua/projects</a>
	2018	На розгляді	465 980			
22.	<b>Київ</b>					<a href="https://gb.kyivcity.gov.ua">https://gb.kyivcity.gov.ua</a>
	2017	62	49996027	13		<a href="https://gb.kyivcity.gov.ua/statistics/1">https://gb.kyivcity.gov.ua/statistics/1</a>
	2018	141	149171200	1		<a href="https://gb.kyivcity.gov.ua/statistics/2">https://gb.kyivcity.gov.ua/statistics/2</a>
23.	<b>Коломия (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="http://ww2.gov.if.ua/kolomiyskiy/ua/15606.htm?1541959486=c936e6d6279ea57063645fcb177b75d8">http://ww2.gov.if.ua/kolomiyskiy/ua/15606.htm?1541959486=c936e6d6279ea57063645fcb177b75d8</a>
	2017	8	1 498474	0		
24.	<b>Коростень</b>					<a href="https://by.rada-kor.gov.ua/projects">https://by.rada-kor.gov.ua/projects</a>
	2018	10	1 673853	1		<a href="https://by.rada-kor.gov.ua/statistics">https://by.rada-kor.gov.ua/statistics</a>
25.	<b>Кременчук (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="https://budget.kremen.org.ua">https://budget.kremen.org.ua</a>
	2017	11	2 671016	0		<a href="https://kremen.pb.org.ua/statistics">https://kremen.pb.org.ua/statistics</a>
26.	<b>Кривий Ріг</b>					
	2016	46	9 580372	0		<a href="https://gb.kr.gov.ua/statistics/10">https://gb.kr.gov.ua/statistics/10</a>
	2017	45	14758113	0		<a href="https://gb.kr.gov.ua/statistics/11">https://gb.kr.gov.ua/statistics/11</a>
	2018	47	15012231	0		<a href="https://gb.kr.gov.ua/statistics/13">https://gb.kr.gov.ua/statistics/13</a>
27.	<b>Кропивницький</b>					<a href="http://www.kr-rada.gov.ua/gromadskiy-byudzheth">http://www.kr-rada.gov.ua/gromadskiy-byudzheth</a>
	2017	24	2940805,4	0		<a href="http://www.kr-rada.gov.ua/gromadskiy-byudzheth/realizatsiya-proektiv">http://www.kr-rada.gov.ua/gromadskiy-byudzheth/realizatsiya-proektiv</a>
	2018	На розгляді				
28.	<b>Львів</b>					<a href="https://lviv.pb.org.ua">https://lviv.pb.org.ua</a>
	2016	67	17529965	6		<a href="https://lviv.pb.org.ua/statistics/1">https://lviv.pb.org.ua/statistics/1</a>
	2017	38	25737173	2		<a href="https://lviv.pb.org.ua/statistics/2">https://lviv.pb.org.ua/statistics/2</a>
29.	<b>Марганець</b>					<a href="http://marganets-rada.dp.ua/ua/582-pidbito-pidsumki-konkursu-gromadskij-byudzheth">http://marganets-rada.dp.ua/ua/582-pidbito-pidsumki-konkursu-gromadskij-byudzheth</a>
	2018	17	2146166	0		<a href="http://marganets-rada.dp.ua/ua/582-pidbito-pidsumki-konkursu-gromadskij-byudzheth">http://marganets-rada.dp.ua/ua/582-pidbito-pidsumki-konkursu-gromadskij-byudzheth</a>
30.	<b>Мелітополь (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="https://melitopol-online.gov.ua/statistics/15">https://melitopol-online.gov.ua/statistics/15</a>
	2016	29	2192641	1		<a href="https://melitopol-online.gov.ua/statistics/70">https://melitopol-online.gov.ua/statistics/70</a>
	2017	22	2701053	1		<a href="https://melitopol-online.gov.ua/statistics/71">https://melitopol-online.gov.ua/statistics/71</a>
	2018	Об'явлено конкурс				<a href="https://melitopol-online.gov.ua/statistics/76">https://melitopol-online.gov.ua/statistics/76</a>
31.	<b>Миргород (партнер проекту ПРОМІС)</b>					<a href="http://myrgorod.pl.ua/page/gromadskiy-bjudzheth/gromadskiy-bjudzheth">http://myrgorod.pl.ua/page/gromadskiy-bjudzheth/gromadskiy-bjudzheth</a>
	2018	2	950 000	0		



32.	Обухів					<a href="http://initiativ.e-dem.in.ua/obukhiv/in">http://initiativ.e-dem.in.ua/obukhiv/in</a>
		2018	Об'явлено конкурс			
33.	Перечин					<a href="http://www.perechyn.com.ua/gromadskii-byudzhet">http://www.perechyn.com.ua/gromadskii-byudzhet</a>
		2018	На розгляді			
34.	Переяслав-Хмельницький					<a href="http://phm.gov.ua/?page_id=2370">http://phm.gov.ua/?page_id=2370</a>
		2018	На розгляді	500 000		
35.	Полтава (партнер проекту ПРОМІС)					<a href="http://www.rada-poltava.gov.ua/people/parcutupator">http://www.rada-poltava.gov.ua/people/parcutupator</a>
		2017	42	4000000	4	<a href="http://bu.oblrada-pl.gov.ua/wp-content/uploads/winners.pdf">http://bu.oblrada-pl.gov.ua/wp-content/uploads/winners.pdf</a>
		2018	34	15306989	2	<a href="http://www.rada-poltava.gov.ua/people/parcutupator">http://www.rada-poltava.gov.ua/people/parcutupator</a>
36.	Прилуки					<a href="http://pryluky.cg.gov.ua/index.php?id=17675&amp;tp=1&amp;pg=">http://pryluky.cg.gov.ua/index.php?id=17675&amp;tp=1&amp;pg=</a>
		2017	6	1388464	2	<a href="http://pryluky.cg.gov.ua/index.php?id=17675&amp;tp=1&amp;pg">http://pryluky.cg.gov.ua/index.php?id=17675&amp;tp=1&amp;pg</a>
37.	Рівне					
		2016	31	9805456	0	<a href="https://rivne.pb.org.ua/statistics/11">https://rivne.pb.org.ua/statistics/11</a>
		2017	24	9933518	0	<a href="https://rivne.pb.org.ua/statistics/52">https://rivne.pb.org.ua/statistics/52</a>
38.	Ромни					<a href="http://romny.ospua.info/?ch=3&amp;fl=mbudj_h_b">http://romny.ospua.info/?ch=3&amp;fl=mbudj_h_b</a>
		2017	17	1250000	0	<a href="http://romny.osp-ua.info/userfiles/file/2017/102017/2510/zvit.pdf">http://romny.osp-ua.info/userfiles/file/2017/102017/2510/zvit.pdf</a>
39.	Самбір					<a href="https://sambircity.gov.ua/gromadskij-byudzhet">https://sambircity.gov.ua/gromadskij-byudzhet</a>
		2018	На розгляді			<a href="https://mysambir.com.ua/?p=336">mysambir.com.ua/?p=336</a>
40.	Суми					<a href="https://smr.gov.ua/uk/dokumenti/partitsipatornij-byudzhet.html">https://smr.gov.ua/uk/dokumenti/partitsipatornij-byudzhet.html</a> <a href="http://pb.smr.gov.ua">http://pb.smr.gov.ua</a>
		2017	18	8942864	0	<a href="https://pb.smr.gov.ua/statistics">https://pb.smr.gov.ua/statistics</a>
41.	Тернопіль					<a href="https://pb.rada.te.ua">https://pb.rada.te.ua</a>
		2017	19	8946711	1	<a href="https://pb.rada.te.ua/statistics/12">https://pb.rada.te.ua/statistics/12</a>
		2018	18	9400000	0	<a href="https://pb.rada.te.ua/statistics/19">https://pb.rada.te.ua/statistics/19</a>
42.	Тетіїв					<a href="http://tetiivmiskrada.gov.ua/uchast-gromadi/gromadskij-byudzhet">http://tetiivmiskrada.gov.ua/uchast-gromadi/gromadskij-byudzhet</a>
		2018	На розгляді	800 000		<a href="http://tetiivmiskrada.gov.ua/novini/oholoshennya212">http://tetiivmiskrada.gov.ua/novini/oholoshennya212</a>
43.	Тростянець Сумської області					<a href="http://trostyanets-miskrada.gov.ua/articles.php?article_id=8545">http://trostyanets-miskrada.gov.ua/articles.php?article_id=8545</a>
		2018	0	850 000		<a href="http://trostyanets-miskrada.gov.ua/news.php?readmore=2158">http://trostyanets-miskrada.gov.ua/news.php?readmore=2158</a>
44.	Хмельницький					
		2017	12	979 417	0	<a href="https://gp.khm.gov.ua/statistics">https://gp.khm.gov.ua/statistics</a>
		2018	На розгляді			<a href="https://gp.khm.gov.ua/statistics/9">https://gp.khm.gov.ua/statistics/9</a>
45.	Хмільник (партнер проекту ПРОМІС)					<a href="https://hmilnyk.pb.org.ua/about">https://hmilnyk.pb.org.ua/about</a> <a href="http://ekhmilnyk.gov.ua/archives/10416">http://ekhmilnyk.gov.ua/archives/10416</a>
46.	Ужгород					<a href="https://gb.rada-uzhgorod.gov.ua/projects">https://gb.rada-uzhgorod.gov.ua/projects</a>
		2018	58		2	
47.	Українка					<a href="https://ukrainka.org/polozhennya-pro-gromadskiy-byudzhet-dvoriv-m-ukrayinka-na-2017-2018-r-r">https://ukrainka.org/polozhennya-pro-gromadskiy-byudzhet-dvoriv-m-ukrayinka-na-2017-2018-r-r</a>

		2017	0			
48.	Червоноград					<a href="https://chervonograd.pb.org.ua">https://chervonograd.pb.org.ua</a>
		2018	Об'явлено конкурс			<a href="https://chervonograd.pb.org.ua/statistics">https://chervonograd.pb.org.ua/statistics</a>
49.	Черкаси					<a href="http://chmr.gov.ua/ua/sections.php?s=34">http://chmr.gov.ua/ua/sections.php?s=34</a>
		2016	6	4990000	0	<a href="http://chmr.gov.ua/pser/grom/index.html">http://chmr.gov.ua/pser/grom/index.html</a>
		2017	11	10000000	0	<a href="http://chmr.gov.ua/pser/grom/2017.html">http://chmr.gov.ua/pser/grom/2017.html</a>
		2018	11	9863000	0	
50.	Чернівці					<a href="https://gb.city.cv.ua">https://gb.city.cv.ua</a> <a href="http://chernivtsy.eu">http://chernivtsy.eu</a>
		2016	31	10045434	2	<a href="https://gb.city.cv.ua/statistics/2">https://gb.city.cv.ua/statistics/2</a>
		2018	27	9849725	1	<a href="https://gb.city.cv.ua/statistics/31">https://gb.city.cv.ua/statistics/31</a>
51.	Чернігів					<a href="http://www.chernigivrada.gov.ua/budget/docs">http://www.chernigivrada.gov.ua/budget/docs</a>
		2017	19	9542103	0	<a href="https://chernihiv.pb.org.ua/statistics">https://chernihiv.pb.org.ua/statistics</a>

## Висновки

1. Із 565 міст, які є членами Асоціації міст України, 51 міська рада впроваджує громадський бюджет/бюджет участі.

2. Із 16 міст (партнерів проекту ПРОМІС) 14 міських рад впроваджують громадський бюджет/ бюджет участі: з 2016 року – Запорізька, Вінницька, Івано-Франківська, Мелітопольська міські ради; з 2017 року – Бердянська, Горішньоплавнівська, Долинська, Енергодарська, Жмеринська, Коломийська, Кременчуцька, Миргородська, Полтавська, Хмельницька міські ради.

3. На сайтах міських рад (сайт громадського бюджету/бюджету участі) розміщена інформація щодо нормативно-правової бази формування та реалізації проектів у рамках громадського бюджету/бюджету участі. Основні документи:

- Положення про громадський бюджет (бюджет участі, партиципаторний бюджет);
- Інструкція щодо заповнення бланку заявки проектної пропозиції бюджету участі;
- Бланк заявки (наприклад, Житомирська міська рада, <https://pb.zt-rada.gov.ua/help/base>).

4. Основні вимоги до організації і запровадження громадського бюджету/ бюджету участі визначені у Положеннях про громадський бюджет (бюджет участі, партиципаторний бюджет) у містах, затверджених місцевими радами (наприклад, «Положення про громадський бюджет (бюджет участі, партиципаторний бюджет) у місті Мелітополі»: [https://melitopol-online.gov.ua/files/document/356/file/15199823703878\\_participation-budget-condition.pdf](https://melitopol-online.gov.ua/files/document/356/file/15199823703878_participation-budget-condition.pdf)).

**Часто ці вимоги не передбачають спрямування проектних пропозицій на реалізацію Стратегії розвитку міста чи тематичних програм, затверджених міською радою.** Наприклад, на сайті Житомирської міської ради (<https://pb.zt-rada.gov.ua/help/instruction>) у розділі «Пошук ідей» «Інструкції по заповненню бланку заявки проектної пропозиції бюджету участі» зазначено наступне: «Озирніться навколо. Пройдіться по місту. Поговоріть з друзями і близькими. На що вони скаржаться, про що мріють? Придивіться до мам із дітьми і людей похилого віку — зазвичай міське середовище створює найбільше труднощів саме для них. Виявіть які почуття виникають і які незадоволені потреби за ними стоять. Подумайте про те, що близько саме вам, у чому ви компетентні, на чому добре знаєтеся. Адже вам потрібно буде не тільки подати ідею, а й обґрунтувати і скласти її бюджет».

5. Більшість міських рад визначила *категорії*, до яких мають бути віднесені проектні пропозиції, а саме: 1) велоінфраструктура; 2) безпека та громадський порядок; 3) дорожнє господарство; 4) енергозбереження; 5) засоби масової інформації; 6) комунальне господарство; 7) культура та туризм; 8) довкілля; 9) освіта; 10) охорона здоров'я; 11) соціальний захист; 12) спорт; 13) благоустрій та інфраструктура; 14) телекомунікації та інформаційні технології; 15) транспорт; 16) інші.

Деякі міські ради визначили інші *категорії*. Зокрема Житомирська міська рада визначила такі категорії: ефективне місто, комфортне місто, зелене місто, інклюзивне місто, активне місто, інноваційне місто, інше (<https://pb.zt-rada.gov.ua/statistics>).

Іноді надаються роз'яснення щодо типів проектів відповідно до категорій. Наприклад, такі роз'яснення затверджені Рішенням 16 сесії Мелітопольської міської ради Запорізької області VII скликання від 30.09.2016 №5/17 [https://melitopol-online.gov.ua/files/document/358/file/14883573857706\\_participation\\_budget\\_guideline.pdf](https://melitopol-online.gov.ua/files/document/358/file/14883573857706_participation_budget_guideline.pdf)

Зокрема:

- *Комунальне господарство*: Облаштування та озеленення територій. Облаштування дитячих майданчиків. Вуличне освітлення. Поводження з відходами. Поліпшення якості питної води (бювети) тощо.
- *Навколишнє середовище*: Запобігання та ліквідація забруднення навколишнього середовища. Охорона природних ресурсів. Організація безпритульних тварин, включаючи чіпування, регулювання їх чисельності. Вигул свійських тварин.

7. На багатьох сайтах міських рад відсутні звіти щодо реалізації проектів громадського бюджету/бюджету участі.

8. Всього за період 2016-2017 рр. реалізовано або знаходиться на стадії реалізації 939 проектів на суму близько 300 млн грн (294 141 286,4 грн).

Всього за період 2016-2017 рр. міськими радами-партнерами проекту ПРОМІС реалізовано чи знаходиться на стадії реалізації 238 проектів на суму близько 60 млн грн (59 734 409 грн).

9. Розпорядниками коштів громадського бюджету/бюджету участі є підрозділи Виконавчого комітету міських рад. Наприклад, зокрема у Львівській міській раді: Управління освіти; Управління молоді та спорту; Управління культури; Департамент містобудування; Управління екології та ландшафтного дизайну; Департамент господарства та інфраструктури; Управління охорони здоров'я.

У кожному Виконавчому комітеті міської ради функціонує підрозділ, до функцій якого відносяться питання охорони довкілля (як правило, відділ).

10. Всього за період 2016-2017 рр. реалізовано або знаходиться на стадії реалізації 43 проекти категорії «довкілля (навколишнє середовище)» (з 939 проектів), або 4,6%.

Всього за період 2016-2017 рр. міськими радами-партнерами проекту ПРОМІС (14 міських рад) реалізовано або знаходиться на стадії реалізації 9 проектів категорії «довкілля (навколишнє середовище)» (з 238 проектів), або 0,95%

11. Відповідно до статті 15 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року № 1264–XII (<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>) міські ради в межах своєї компетенції несуть відповідальність за стан довкілля на своїй території, затверджують місцеві екологічні програми.

Практично усі міські ради-партнери Проекту ПРОМІС мають затверджені Програми з охорони довкілля. Зокрема, Кременчуцька міська рада має затверджену Програму охорони довкілля в м. Кременчуці на період 2016-2017 рр. (<https://www.kremen.gov.ua/index.php/branches/content/index/id/1970>), Полтавська міська рада має затверджену Програму охорони довкілля в місті Полтава на 2017-2021 роки ([http://www.rada-poltava.gov.ua/documents/diyuchi\\_programi\\_miskoi\\_radi/](http://www.rada-poltava.gov.ua/documents/diyuchi_programi_miskoi_radi/)).

12. Незначна кількість проектів категорії «довкілля», реалізованих за період 2016-2017 рр. міськими радами-партнерами проекту ПРОМІС, а саме 9 проектів (3,8% від загальної кількості проектів, які були реалізовані за цей період цими міськими радами-партнерами проекту ПРОМІС (238 проектів)) викликана наступним:

- Відсутнє чітке визначення або роз'яснення щодо *категорій* проектних пропозицій. Через це, значна кількість проектів, які можна було б віднести до категорії «довкілля» віднесено до категорій «благоустрій та інфраструктура», «комунальне господарство», «культура та туризм», освіта.
- Відсутній зв'язок проектів громадського бюджету із затвердженими міськими радами Програмами з охорони довкілля, іншими програмами екологічного спрямування.

## Рекомендації:

1. На сайтах міських рад розмістити інформацію з чітким визначенням або роз'ясненням *категорій* проектних пропозицій. При визначенні або роз'ясненні категорії «довкілля» необхідно враховувати положення Постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF>). Перелік природоохоронних заходів, на які можна спрямовувати проектні пропозиції в межах громадського бюджету, представлено в Додатку 1.

2. Інформувати потенційних учасників громадського бюджету/бюджету участі щодо Програм з охорони довкілля та інших програм екологічного спрямування, які затверджені і реалізуються.

3. Розробити заходи, спрямовані на мотивування потенційних учасників громадського бюджету/бюджету участі, готувати проектні пропозиції з урахуванням затверджених міських Програм з охорони довкілля та інших програм екологічного спрямування.

4. Залучати громадськість до адміністрування, зокрема до процесу запровадження громадського бюджету/бюджету участі: розробки моделі, створення нормативної бази, визначення *категорій* проектних пропозицій.

5. Удосконалити систему інформування щодо громадського бюджету/бюджету участі шляхом удосконалення сайтів громадських бюджетів/бюджетів участі та розширення каналів інформування щодо громадського бюджету/бюджету участі (використовувати зовнішню рекламу, оголошення у громадському транспорті, на дошках оголошень і в муніципальних установах тощо).

6. Розміщувати звіти щодо реалізованих проектів громадського бюджету/бюджету участі, розповсюджувати позитивний досвід реалізації цих проектів.

7. Проводити оцінювання проектів. До цього варто залучати всіх учасників бюджету участі, проводячи з ними зустрічі та обговорення. Потрібно оцінювати весь процес: від інформування та подання проектів – до перевірки, голосування і реалізації проекту. Для оцінки відповідності проектів стратегії розвитку міста і тематичним програмам (зокрема природоохоронним) варто запровадити зовнішнє оцінювання (наприклад, оціночними комітетами, до складу яких входять представники органів місцевої влади, громадськості, наукових і освітніх установ). Під час оцінки проектів враховувати результати опитування жителів міст, зокрема щодо екологічної проблематики (якщо таке опитування проводилося).

**Перелік природоохоронних заходів,  
на які можна спрямовувати проектні пропозиції в межах громадського бюджету  
(на основі Постанови КМУ від 17.09.1996 № 1147 «Про затвердження переліку видів  
діяльності, що належать до природоохоронних заходів»)**

**Охорона і раціональне використання водних ресурсів**

Облаштування джерел питної води.

Створення водоохоронних зон з комплексом агротехнічних, лісомеліоративних, гідротехнічних, санітарних та інших заходів, спрямованих на запобігання забрудненню, засміченню та виснаженню водних ресурсів.

Роботи, пов'язані з поліпшенням благоустрою водойм.

Паспортизація малих річок і водойм.

Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок.

Заходи для боротьби з шкідливою дією вод (біологічна меліорація водних об'єктів, упорядкування джерел, очищення русел від дерев, що потрапили до них внаслідок проходження весняних повеней, очищення річок і їх берегів від пластикового сміття).

**Охорона атмосферного повітря**

Проведення робіт з інвентаризації джерел забруднення атмосферного повітря.

**Охорона і раціональне використання земель**

Проведення агролісотехнічних заходів на ярах, балках та інших ерозійно небезпечних землях.

Заходи, пов'язані з створенням захисних лісових насаджень на еродованих землях, вздовж водних об'єктів (в тому числі водойм) та ползахисних смуг.

Проведення обстеження ґрунтів.

**Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів**

Заходи з озеленення міст.

Спорудження установок для утилізації відходів лісозаготівельної та деревообробної промисловості.

Ліквідація негативних наслідків техногенного впливу на лісові насадження.

Проведення заходів з виявлення запасів природних рослинних ресурсів, затрати на їх охорону і відтворення.

**Охорона і раціональне використання ресурсів тваринного світу**

Будівництво та облаштування притулків для утримання безпритульних тварин.

Заходи щодо охорони тваринного світу та боротьби з браконьєрством.

**Збереження природно-заповідного фонду**

Проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Розроблення проектів створення територій і об'єктів природно-заповідного фонду та організації їх територій.

Діяльність щодо збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, поліпшення середовища їх перебування чи зростання, створення належних умов для розмноження у природних умовах, розведення та розселення.

Здійснення заходів щодо відновлення корінних природних комплексів на заповідних територіях.

**Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів**

Проведення інформаційних кампаній щодо роздільного збирання та переробки твердих побутових відходів.

Будівництво, розширення та реконструкція установок, виробництв, цехів для одержання сировини або готової продукції з відходів виробництва та побутових відходів.

### **Наука, інформація і освіта, екологічна експертиза**

Розроблення регіональних і міських екологічних програм.

Наукові дослідження, проектні та проектно-конструкторські розроблення, що охоплюють природоохоронні заходи.

Розроблення екологічних стандартів і нормативів.

Проведення науково-технічних конференцій і семінарів з екологічної тематики.

Організація виставок, фестивалів та інших заходів щодо пропаганди охорони довкілля.

Видання поліграфічної продукції з екологічної тематики.

Створення бібліотек, відеотек, фонотек з екологічної тематики.

Організація і здійснення робіт з екологічної освіти населення

Проведення громадської екологічної експертизи.